

2 Wykorzystywanie doświadczeń, generowanie wiedzy

Agnes Borsig, Michael Kriszan, dr Birte Sprenger

Ponad połowa ludności 25 krajów członkowskich UE mieszka na terenach wiejskich, które stanowią łącznie około 90 % całego terytorium Unii Europejskiej¹. Trwający proces przemiany strukturalnej rolnictwa oraz coraz silniejsze przemiany demograficzne już dziś stawiają tereny wiejskie Unii Europejskiej przed ogromnymi wyzwaniami. To przede wszystkim brak miejsc pracy poza sektorem rolniczym i perspektyw zawodowych skłania młodych, dobrze wykształconych ludzi do opuszczania regionów wiejskich i przenoszenia się na tereny atrakcyjne ekonomicznie.

W kontekście rolnych przemian strukturalnych również rolnikom coraz trudniej jest zapewnić sobie utrzymanie, dlatego wielu z nich czuje się zmuszonymi do poszukiwania nowych źródeł dochodów,

jak np. bezpośrednia sprzedaż rynkowa produktów rolnych czy też oferowanie usług agroturystycznych (kawiarnie w gospodarstwach rolnych, „Wakacje na wsi” itd.).

Wraz z prowadzonymi aktualnie dyskusjami o kryzysie energetycznym i globalnym ociepleniu w mediach coraz częściej pojawiają się slogany takie jak np. „Energia z roli”, „Rolnictwo producentem energii”, „Uprawiamy energię – gospodarze roli stają się gospodarzami energii”, „Siła rolnicza” czy „Uprawa roli jako produkcja energii”. Pokazują one, że powstaje tutaj przyszłościowe, chociaż nie zupełnie nowe pole działalności rolniczej.

W niektórych regionach Unii Europejskiej, jak np. w Danii, Niemczech i Austrii wielu rolników działa już jako tak zwani energo-

rolnicy i produkuje zarówno surowce do pozyskiwania energii jak również samą energię. Dzięki temu poprawiają oni nie tylko swoją własną sytuację ekonomiczną, lecz aktywnie przyczyniają się do ochrony środowiska naturalnego i tworzenia wartości regionalnej. I tak np. w regionie Górnej Austrii, gdzie biomasa pokrywa około 13 % zapotrzebowania na energię, dzięki wykorzystaniu biomasy do wytwarzania energii pozostaje w kraju i przyczynia się tam do tworzenia wartości ponad 1,5 miliardów EURO siły nabywczej, która w przeciwnym razie musiałaby zostać wydana na import kopalnych nośników energii.

Pozytywne rezultaty uprawy i energetycznego wykorzystania surowców odnawialnych do rozwoju regionalnego doprowadziły do tego, że dziedzina ta stała się głównym punktem zainteresowania i wspierania ze strony Komisji Europejskiej. Przejawem tego jest np. usta-

nowienie planu działania dotyczącego biomasy² i treściowego ukierunkowania „Wytycznych Strategicznych Wspólnoty dotyczących Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013”, podkreślających znaczenie rolnictwa i leśnictwa dla rozwoju energii odnawialnych oraz ich wpływ na zróżnicowanie gospodarki wiejskiej. Również rosnąca liczba wspomaganych przez UE projektów, które kładą główny nacisk na rozwój energii odnawialnych na terenach wiejskich, świadczy o znaczeniu, jakie uzyskuje ten temat na płaszczyźnie europejskiej.

¹ Urząd Publikacji Urzędowych Wspólnot Europejskich (2004r.): Fact Sheet – Nowe perspektywy Rozwoju Obszarów Wiejskich w UE. Luxemburg.

² Komisja Wspólnot Europejskich (2005r.): Plan działania dotyczący biomasy. KOM (2005) 628 endg.

Biomasa - plan działania Unii Europejskiej

Przy realizacji celów Europy w odniesieniu do wzrostu, zatrudnienia i długotrwałości decydująca rola przypada energii. Wysokie ceny oleju uwidaczniają rosnącą zależność Europy od importu energii.

Unia Europejska musi zdecydowanie zareagować na to wyzwanie. Centralne znaczenie wkładu polityki energetycznej w uporaniu się z wyzwaniami, przed którymi stanęła Europa na skutek globalizacji, potwierdzone zostało przez szefów państw i rządów w czasie nieoficjalnego szczytu Hampton Court w październiku 2005r.

W tym kontekście Komisja planuje dokładne przebadanie swojej polityki energetycznej. [...] Istotnymi elementami tej polityki są – w związku ze zwiększonym przyrostem gospodarczym – konieczność zmniejszenia zapotrzebowania na energię, intensywniejsze wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w obliczu rodzimych potencjałów pozostających do odkrycia oraz ich długotrwałości, różnicowanie źródeł energii i rozbudowa współpracy narodowej. Elementy te mogą pomóc Europie w redukowaniu zależności od importów energii, poprawianiu długotrwałości oraz wspomaganiu wzrostu i zatrudnienia. [...]

W swoim doniesieniu z 2004r. o udziale energii odnawialnych w UE Komisja Europejska zobowiązała się do przedłożenia planu działania dotyczącego biomasy, przedstawiającego konieczność skoordynowanej koncepcji w odnoszącej się do tego tematu polityce. W czasie krótkiej konferencji na początku 2004r. wyciągnięty został wniosek, że energie odnawialne mają decydujące znaczenie „ze względów ochrony środowiska i konkurencji”, podczas gdy Parlament Europejski zwrócił uwagę na to, „że stosowanie biomasy stwarza liczne zalety w porównaniu do konwencjonalnych źródeł energii oraz niektórych innych odnawialnych nośników

energii, w szczególności względnie niskie koszty, mniejsza wrażliwość na krótkoterminowe zmiany pogody, wspomaganie regionalnych struktur gospodarczych oraz odkrywanie alternatywnych źródeł dochodów dla rolników”.

Plan działania przedstawia możliwości wspierania wykorzystywania energii biomasy z drewna, odpadków i roślin z upraw rolnych poprzez stwarzanie odpowiednich pobudek ekonomicznych i usuwanie przeszkód, utrudniających rozwój rynku. Dzięki temu Europa może zmniejszyć swoją zależność od paliw kopalnych, obniżyć emisję gazów powodujących efekt cieplarniany oraz ożywić działalność gospodarczą na terenach wiejskich.

Źródło: Komisja Wspólnot Europejskich (2005): Plan działania dotyczący biomasy, KOM (2005) 628 endg.

Sieci jako medium wymiany doświadczeń i transferu wiedzy

Pojęcie „sieci”, stosowane w znaczeniu ogólnym zarówno w odniesieniu do materialnych jak i niematerialnych form połączeń, staje się coraz popularniejsze i modniejsze.

W znaczeniu materialnym z sieciami wiąże się połączenia fizyczne ew. techniczne typu infrastrukturalnego, jak np. ulice i trasy kolejowe, jak również rurociągi i kable z włókien szklanych.

W kontekście niematerialnym chodzi raczej o społeczne sieci komunikacyjne i organizacyjne, konstruowane i charakteryzowane przez stosunki międzyludzkie.

Obydwie formy sieci służą transferowi i wymianie wartości, obojętnie czy fizycznego czy niematerialnego lub nieformalnego rodzaju.

„Ludzie, wspólnoty i regiony Europy są ze sobą połączeni poprzez powiązania społeczne. Powstały one dzięki wspólnym projektom, relacjom zawodowym i/lub przyjaźniom. Europejskie programy kooperacyjne jak np. INTERREG przyczyniają się do rozbudowy i długoterminowego zachowania sieci społecznych w całej Europie.” [INTERREG III C East JTS (wydawca) (2006r): Networks of Interregional Co-operation, Wiedeń.]

Wizualnie sieci niematerialne można sobie wyobrazić jako ogromną sieć rybacką, której węzły tworzą powiązani ze sobą wątkami ludzie, instytucje itp. Im więcej wątków odchodzi od węzłów tym mocniejsze ich powiązania z siecią.

Sieci charakteryzują się odwracalnością (obustronnością, w której poszczególni działacze ufają, że żaden z nich długoterminowo nie będzie profitował jednostronnie na niekorzyść drugiego/drugiej), współzależność (obustronna zależność), wolne sprzężenie (każdy z działaczy pozostaje niezależnym) i niewielkim znaczeniem władzy z najczęściej kompleksową strukturą władzy.

Dlatego aby długoterminowa i produktywna sieć zyskała na znaczeniu, należy dążyć do stabilnej wydajnej i dającej się zróżnicować sieci. Produktywne sieci łączą niepowiązanych ze sobą dotychczas działaczy. W ten sposób stwarzają warunki do transferu informacji. Redukują również niepewność i ryzyko, ponieważ umożliwiają i ułatwiają komunikację i wymianę wiedzy. Może to doprowadzić do zmiany postrzegania problemów i w konsekwencji do ich rozwiązania.

Mimo stale wzrastającej liczby inicjatyw bioenergetycznych podejmowanych na wiejskich terenach Europy, ciągle istnieje jeszcze ogromny potencjał działania. W szczególności w dziesięciu nowych krajach Unii Europejskiej potencjał ten nie został jeszcze wyczerpany, mimo że to właśnie tutaj ogromna część terenów wiejskich jest jeszcze bardzo ściśle powiązana z rolnictwem oraz wykazuje niezwykle słabość strukturalną. Koncepcje i strategie przyszłościowe, mające na celu długotrwały rozwój regionalny, nabierają tutaj szczególnego znaczenia. Wraz z programem INTERREG III C Unia Europejska udostępniła na okres 2000-2006r. instrument wspomagający, który wzmacnia „siłę innowacji i konkurencyjność regionów europejskich, wspomagając rozpowszechnianie i transfer know-how poprzez polityki regionalne, instrumenty oraz strategie rozwojowe, a tym samym wspierając rozwój regio-

nów w sferze gospodarczej, socjalnej i środowiska naturalnego”.³ Instrument ten ma być w ramach projektu REGIOSUSTAIN i poprzez sieć kompetencji impulsem dla nastawionego na adresata transferu wiedzy i wymiany doświadczeń w zakresie „Produkcji i energetycznego wykorzystywania biomasy do wzmocnienia gospodarki regionalnej”. Liczne działania w trakcie trwania projektu mają na celu wykorzystywanie doświadczeń innych, generowanie i łączenie wiedzy oraz zawiązywanie sieci lokalnych ew. regionalnych.

³ INTERREG III C East JTS (wydawca) (2006r.): Networks of Interregional Co-operation. Wiedeń.